

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Clio
Editura Tipo MC, Oradea-2020

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

CRĂCIUNUL DE ALTĂ DATĂ (colaj de amintiri)

Col. r. Dr. Constantin MOȘINCAT

1

Sărbătoarea Crăciunului păstra același ritual instituit în vremea **Regelui Carol I**, meniul fiind în mare parte același. Seara la ora 18.00 la Palatul Cotoceni erau invitați demnitari din Anglia și Germania, la cina care se sfârșea pe la orele 23, când perechea regală se retrăge, ospățul fiind întrținut de Prințul Ferdinand și Maria. Meniul nu era pre mult diferit de cel tradițional.

Astfel, în seara de Ajun a Crăciunului anului 1925, la masa regală s-au servit¹:

- Consommé Célestine / *Supă Célestine*
- Viandes froides de Noel: hure de sanglier, roast beef, pressed beef, dindon, jambon, langue de boeuf, cochon de lait, paté de lievre et de foie gras, galantine de dinde et de volaille / *Carne rece de Crăciun: căpățână de porc mistreț, carne prăjită, carne presată, curcan, jambon, limbă de vacă, purcel de lapte, pate de ficat și de ficat de găscă, piftie de curcan și de găină*
- Sauce Cumberland et Moutarde / *Sos Cumberland și muștar*
- Salade / *Salată*
- Epinards à la Crème / *Spanac cu smântână*
- Plum-Pudding / *Budincă cu prune.*

***

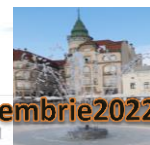
În timpul domniei **Regelui Ferdinand**, masa de Ajun de Crăciun se încheia cu această plum-pudding/budincă de Crăciun cu prune, specific englezească, preferată de Regina Maria.

În ziua de Crăciun, la 25 decembrie 1925, meniul la masa regală a fost compus din:

- Silure à la Mirabeau / *Somn à la Mirabeau*
- Dinde Talleyrand / *Curcan Talleyrand*
- Salade / *Salată*
- Choux-Fleurs au gratin / *Conopidă gratinată*
- Gelée de mandarines à la crème / *Jeleu de mandarine cu frișcă*
- Café / *Cafea.*

***

¹ Ștefan DINU, *Tradițiile culinare de Crăciun ale Familiei Regale*, în *Historia* nr.220/2020,

Cum se sărbătorea Crăciunul la marile case de boieri de odinioară

Mai întâi, în Ajun se mergea obligatoriu la colindat, băieții (feciorii) strângându-se în cete de colindători. Seara, la Masa Crăciunului, în Casa Cetei, după ce popa sfințea bucatele, toți feciorii cetei se cinsteau cum se cuvine. Pe masă erau, pentru început, înșirate blide încărcate cu răcitori: tobă (caș de cap, cum i se mai spunea), caltaboș, cârnați afumați, piftii, chișcă și jumări printre sticle de rachiu și cepe roșii, lucind în oțet. După răcitori urmează ciorba de carne de porc afumată, cu tarhon și oțet, să dreagă. Masa de colindat continua cu o friptură de carne de porc, cu un cârnat prăjit, lângă ceva cartof și castroane cu murături. Urmează vinul, fiert și dulce, după care sarmalele, uriașe, cu smântână, cu mămăligă și ardei iute. La final, cozonacii, cu nucă și cu mac. Dar asta e nimic pe lângă dezmățul ce urma în Ziua lui Crăciun.

***

"Am găsit, într-un vechi " carnet de bal " lista pentru masa de Crăciun, anul 1937, listă făcută de dom' Pascale , negustor și meseriaș cinstit și stimat din Obor și de doamna sa Uța , băcăniță cu marfă bună și ieftină dar și proprietară a multor terenuri din jur, aflate pe foaia de zestre – de pe Mașina de Pâine , numărul 52, lângă Fabrica de sifoane, la bariera Oborului. Căci așa era obiceiul boieresc: Trimiterea odată cu invitația și lista completă cu ce se va mânca și se va bea!..." , scrie *Ion Coja pe blogul personal*.

Pe la ora 13, în ziua de Crăciun , se strângeau musafirii: d'alde Malaxa, Asan și Predoleanu, boierii Șerbănescu, Florescu și Ștefănescu, generalul Petroff, avocatul Petrovicescu, ambasadorul X și consulul Y.

Întâi se servea domnilor care se așezau la masa uriașă de 24 de persoane, cu farfurii de porțelan de Bavaria cu două spade, albastre încrucișate, și tacâmuri de argint sterling englezești, se serveau alune sărate și țuică de Văleni. Doamnele se învârteau pe la bucătării, "își pudrau nasul" iar copiii deschideau cadourile aflate sub Pomul de Crăciun. Apoi doamnele, vesele și foarte bine dispuse cu mastică de Chios – începeau să umple masa.

Rețete de Crăciun de acum 100 de ani.

- sticlele de țuică, neapărat de Văleni și Pitești;
  - *Ouă umplute*, cu o *pastă* al cărui secret s-a pierdut, dar cred că era pe bază de ficat de pasăre, unele poate și cu anșoa, decorate cu frunzulițe de pătrunjel sau murături, roșii umplute cu brânză de vaci de la olteni;
  - *mezeluri*, neapărat salam de Sibiu, ghiudem, babic, kaizer;
  - trei-patru feluri de *brânzeturi*, cașcavaluri, Camembert;
  - *Măslin*e naturale marinate, nu din cele negre;
- marea *salată de beuf*, făcută din maioneză pregătită în casă cu ouă de la Sărulești și cu un ulei special adus din Albania, nu, nu ulei de măsline, altceva, dar nu se mai știe calitatea în ziua de astăzi !
- Cu o cruce mare, roșie, din murături roșii, gogoșari, peste maioneză strălucitoare.
  - *Pâine albă* și neagră, de pe Lizeanu;
  - *piftia de porc și de curcan* cu murături și felii de ou în aspic (rau la rând, tremurând de nerăbdare); Totul așezat pe platouri mari de alpaca argintate!.

Apoi se făcea o mică pauză, domnii vorbeau de afaceri, politică și curse de cai, iar doamnele despre modă, copii și actori. Iarăși doamnele se ridicau de la masă, evacua farfuriile și platourile folosite, ca să apară cu alte bunătăți:

- *icre și pescărie*. Icre de Manciuș și Beluga (negre) și autohtonele *icre de știucă*. Cu lămâi frumos tăiate, în spirale și la icrele negre se mai adăuga *unt de Sinaia* și gălbenuș tare de ou.
- *Pâine prăjită*, de la cuptorul de pe Zece Mese;
- *șalău cu maioneză* în sos alb de lămâie și *somn la grătar*;
- *vin alb sec, Fetească* .

Se mai făcea o pauză, bărbații jucau table sau stos, iar doamnele își scoteau pantofii înalți ca să încălze papuci de blană, de la Brașov. La un moment dat gazda întreba: "Măi băieți, dar vouă nu vă este foame?" Era semnalul pentru aducerea celorlalte feluri de mâncare:

- *trei sute treizeci și trei de sarmale*, cu *mămăliguță* făcută cu lapte din mălai de moară de piatră și *smântână* tot de la olteni. La sarmale mai apăreau pe masă și două-trei feluri de *muștar*, *hrean* și alte mirodenii de dres gustul, după poftă. Cine voia putea lua, înaintea sarmalelor,
- o *ciorbică de perișoare* sau o *supă de pui*.

Apoi fără întrerupere, apăreau

- fripturile de porc , curcan și vânat;
- cartofii prăjiți pai-franțuzește;
- murăturile de multe feluri, gogonele, castraveți, gogoșari;
- POMANA PORCULUI cu mici bucățele de cârnaț, ficat, rinichi, șorici, lebăr, caltaboș, mititei!
- Două feluri de vin roșu sec.; Băbească și Pietroasele.

Pentru copii se făcea un meniu separat, cu piure și șnițel vienez!

Cine voia, comanda o cafea, făcută neapărat din cafea braziliană de la "Armeanul".

Doamnele preferau o ciocolată caldă cu frișcă atunci bătută !

***

Se mai sta și se mai discuta preț de la vreo oră, se puneau la cale *logodne și încusciriri, călătorii și vacanțe*. Undeva, în salonul mic, se auzea un PATEFON, iar domnii invitau doamnele la DANS!

Apoi începeau să fie aduse *fructele și dulciurile*, toate odată, ca să aleagă omul și să se sature numai văzându-le ! Portocale, mandarine, banane, ananași, mere, pere și un... pepene !

Urmau *cozonacii* , imenși, parfumați, plini de nucă, stafide și de cacao. (Rahat nu se punea pe atunci). *Vinul se schimba cu dulcele Cotnari!*

Fursecuri de multe feluri și mărimi, prăjituri făcute numai în casă, cu gust fantastic, cum nu se mai fac, *două torturi*, mereu două. Un tort pentru Prunc și unul pentru Mama Lui, Fecioara Maria !

Apoi urma dansul, "konga" în toată casa, cadourile trăznite pe care și le făceau unul altuia mesenii, jocuri de societate, glume, bancuri, păcăleli, "mima" etc. Oamenii chiar se distrau cât puteau și râdeau în hohote! De Crăciun nu se bea șampanie... doar de Revelion !

Pe la ora zece noaptea se aducea o a doua cafea (*sictir cafe*), semn că musafirii trebuie să se cam ducă pe la casele lor.

A doua zi, prin curier, dom' Pascale și conia Uța primeau cărțile de vizită ale mesenilor cu câte o scrisoare de mulțumire în care se arăta cât de bine s-au împodobită; devenind un simbol venerat...

(material redirectionat de la Ion Coja de pe blogul personal)

Înțelegeți de ce boierii nu primeau colindători?

***

Obiceiurile și tradițiile populare și religioase în satul meu natal Rădulești² au fost aduse, din zona de proveniență, de către băștinași și erau simple, ca oamenii și comunitatea sălăjeană din cel 10 sate din care proveneau. Despre *obiceiurile de Crăciun* aveam să aflu că în satul Drighiu, cei care mergeau la colindat erau feciorii satului. Ei își alegeau doi conducători, care erau respectați de întregul grup, și un muzicant numit *hegheduș*, care cânta la un instrument. Începeau colindatul seara, și plecând de la biserică, intrând apoi în fiecare casă, pentru a vesti bucuria nașterii lui Iisus.

Colindătorii aveau pe cap *clopuri*, confecționate de ei din carton pe care agățau panglici colorate (din hârtie creponată), iar unul dintre ei purta macheta unei bisericuțe, și ea din carton, pe care lipise iconițe și steluțe. Obiceiul era să se colinde în curte (asta pentru a respecta curățenia casei, pe ulițanoroii se lipea de cizmele de gumă și de opinci, de nu biruia gazda cu răzușul pe care se aduna grămada de noroi ce se colecta după fiecare grup), iar fata casei servea feciorii cu colaci, apoi era jucată pe rând de aceștia, după melodia cântată de *hegheduș*.

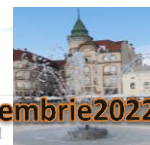
Copiii mici, până la vârsta de 9 ani, umblau cu *Steaua* în grupuri de câte trei membri. După ce colindau afară și primeau permisiunea gazdei, grupul de colindători intra în casă, unde mai colindau: „Cu noi este Dumnezeu”, apoi primeau darurile.

Nouă copii cu vârste de peste 16 ani umblau cu *Viflaimul*, fiecare având un rol bine determinat și câte un nume religios. Acest obicei, fără a-l putea fi revendicat cineva în Rădulești, s-a perpetuat și la

Grup de copii - cu preotul și învățătoarea din Toboliu - colindători cu Viflaimul (foto Ovi-Dan)

² Constantin Moșincat, *Rădulești: Plugari la datorie*, Editura Tipo MC, Oradea, 2023, în curs de apariție

nepoții și strănepoții băștinașilor. Interesant este amintirea privitoare la confecționarea „obiectelor simbolice” purtate cu *Steaua* și *Viflaimul*. „Steaua”, cu formă pentagonală, ducând tradiția pentagramei dacice³, pe coloana tradițiilor creștine, sau cu mai multe raze, era confecționată de echipa de colindători, folosindu-se *site*, de diferite mărimi, de regulă uzate, sau primite de la bunicele grijului pentru a face cea mai frumoasă stea. Din sită se scotea partea metalică, care era acoperită cu hârtie colozată sau staniol, i se adăugau colțurile din nuiele de salcie, care erau acoperite cu hârtie creponată, pe care se lipeau stelute albastre, galbene, roșii decupate din staniol și ciucuri, cam de 10 cm, fixați în vârful razelor, de diferite culori – totul cu „ciriz” (lipici, făcut din făină și apă). Mecanismul de învârtire era simplu, pe axe perpendiculare din interior era fixat un mâner, prins cu un cui și astfel cele 5 colțuri ale stelei descriu mișcarea de rotație, în ritmul impus de mânuitor, respectiv de ritmul colindei. Am văzut în Rădulești, când am fost în vacanța de iarnă acolo, o *Stea* foarte bine făcută, care printr-un sistem articular de întindea spre cei din casă și revenea spre mânuitor, în timp ce se și învârtea *Steaua*. Nu știu cine a făcut-o dar a fost impresionantă. Peste hainele groase purtate pe dedesuptul costumației, colindătorii cu *steaua* purtau cămășuțe albe încinse cu brâu, iar pe cap își confecționau, ca și feciorii de la *Viflaim* coifuri din carton, ornamentate cu steme și scene biblice.

Construirea *Viflaimului* (foto) era o lucrare mai complexă, înfățișând macheta unei Biserici, (în miniatură) cu turnurile și Crucile sale, după imaginația micului grup de „arhitecți” și posibilitățile materiale pentru confecționare: scândurele, staniol, hârtie, carton, etc. De la intrarea în Postul Mare al Crăciunului echipa se întrunea pentru repetiții, când se întreceau și la pocnetul biciului, confecționat de fiecare, împletit, din fuior, în 3, 4, sau 8. Pocnetul era cu atât mai mare cu cât fuiorul lăsat liber, sau cel care se lega la capătul biciului, era din fuior bine pieptănat. Biciul ciobanului avea și rol de a vesti, alte echipe de colindători, că s-a pornit *Viflaimul* pe ulița satului. Așa că ceilalți trebuiau să aștepte până ce pocnetul biciului înceta. Regula era acceptată de toți, pentru a evita întâlnirea *Viflaimelor*, mai devreme decât la Sfânta Liturgie de la Biserică.

Viflaimul, în Ajunul de Crăciun era purtat, din casă în casă, de 4 dintre colindători, însoțit și păzit de personaje biblice care „jucau” piesa nașterii Mântuitorului Iisus, cu *Viflaimul* așezat pe masa gazdei. În Rădulești, precum în alte locuri - *Viflaimul* este jucat de cete de feciori și reprezintă o piesă de teatru. după tradiție populară, prin care este redată Nașterea Domnului, mai exact momentul apariției magilor și al păstorilor, cei care vestesc Nașterea, dar și conflictul cu împăratul Irod.

„Băieții de însurat, se adună în grupuri de până la zece feciori și merg la cei mai în vârstă din sat să învețe colinde și *Viflaimul*. Acest lucru se întâmplă cu câteva săptămâni înainte de Crăciun, chiar la intrarea în Post. Până în seara de Ajun, fiecare trebuia să știe exact ce are de făcut și niciunul nu avea voie să iasă din cuvântul bătrânilor (adică să fie ascultători). După ce s-au pregătit temeinic pentru această Magică Seară, bărbații începeau să colinde pe la casele oamenilor. Vor intra doar acolo unde sunt bine primiți. De aceea, casele trebuie să fie luminate și poarta deschisă pentru că doar așa vor ști colindătorii unde să intre. Colindul ține până a doua zi, când toate cetele de feciori se întâlnesc la biserică”, aflăm din mărturisirea unui etnograf, despre obiceiul din Valea Izei, care susținea că *Viflaimul este cel mai vechi obicei de Crăciun* de la noi din țară. Până la Bobotează, *Viflaimul* umblă pe la toate casele din sat.

Umblam cu colinda, făceam pregătirile de când începea postul Crăciunului, pentru a forma echipe de mers cu: „Colindul”, „Steaua” și „Viflaimul”, - după vârstă, dar cu baza echipei formată din aceiași familie, la care se atașau până la 10-12 prunci din cei mici care își gătau straița, să le fie pe mărime, și să nu se facă de „ocară”, să nu știe colindița lor. „Sub roșu la Răsătit/mândru pom a înflorit...// ori „Noi umblăm a colinda/ De la Giurca la Pișta/ Pișta na-re măcinat/ Iar Giurca nu ne-o dat...// ... Erau și unele case, care nu primeau decât prunci la colindat. Atunci, zice Maria Bubo (n. Cristea) noi cu Anuța și Sveta îi trimiteam în față pe frații Lica și Gligoraș să întrebe: „primiți colinda”?, apoi tot grupul „năvăleam” a colinda. Până la înserat eram acasă, căci mergeam pe la neamurile apropiate (uneori însoțiți de frații mai mari). Apoi urmau ceilalți mai mari – „învățam versurile și colindele, refugiindu-ne în grajd” – unde era mai cald, și unde nu ne deranja nimeni, sau în șură când repetam pentru *Viflaim*, zice vărul Lică Bubo, aspecte confirmate și de Rodica Barbuș și Cornel Mureșan, din generația de după '60.

- Ce colind v-a mai rămas în minte de atunci?

- *Veniți Păstori în Viflaim, Steaua sus răsare, Veniți astăzi credincioșii, Trei păstori*, și altele, poate toate cele pe care încă le mai colindăm și astăzi pentru nepoți și strănepoți.

³ Apud Constatin Moșincat, *Pași pe caldarâm. De la Pacea 1815 – Viena - la Dictat 1840*, Editura Primus, Oradea, 2020.

- Versurile de la mersul cu steaua le mai știi Cornel, dar ce rol ai avut la Viflaim?
 - „Steaua sus răsare/Ca o taină mare/ Steaua strălucește/ Pe Iisus vestește...//, prinde a Colinda Cornel Mureșan. După asta urma colinda din casă, îmi zice, alt consătean, Lica Cristea cu următoarele versuri: „Eu sunt Îngerul lui Dumnezeu, Ascultați cuvântul meu/ Să nu mergeți prin Cetate/ Și să dați prin altă parte/ Că Irod și-a pus gând rău/ Să-l omoare pe fiul lui Dumnezeu//...”, urma apoi alt personaj care așa grăia: „Crailor, poftiți veniți/ Apoi spuneți ce doriți//, ca în final să urmeze Baltezar, care zicea: „Eu sunt unul Baltezar/ Melchior și cu Gașpar/ Aducând lui Hristos dar/ Aur, smirnă și tămâie/ Mila Domnului să fie//, în timp ce se învârtea „Steaua”, și cu toții colindau „Acest praznic minunat”...

- De la „Steaua” nu mai îmi amintesc alte versuri, mărturisește Lica Bubo. La Viflaim am fost „soldat”, iar în trupa mea o fost printre alții: Toderica Cozma, Dumitru Ilieș, Trăianu Cucului (pe post de cioban), Vasile Ghiran (Baltzar), Ghița Diheneș, la ceilalți nu le mai știu rolurile. Aveam grijă să nu ne întâlnim pe uliță „Viflaimurile”, să nu iasă sfadă – uneori asemenea întâlniri erau evitate chiar de gazda la care se colinda, care se asigura că ieșirea din gospodăria sa nu se suprapune cu alt Viflaim care era deja în uliță, căci acesta semnala prezența sa prin pocnitul din bici ce tăia liniștea nopții dintr-un capăt în altul, și putea fi din sat, ori din alt sat venit. Nu știu să spui despre vreo încăierare, decât verbală poate referitoare la frumusețea ori măreția turnurilor de la Viflaim. Și asta era de învățătură pentru ca la Crăciunul următor să facă Viflaimul mai falnic, cu mai multe stele și strălucire!

Gazdele se învoiau la întrebarea cetei ce ajunse sub geam: „primiți Colinda, (Steaua, sau Viflaimul)?”. După colindul specific cei mici, care fiind și foarte grăbiți, colindau pe prispă, ceilalți cu roluri mai lungi erau poftiți în casă sau pe târnaț ori tindă și răsplătiți cu mere, pere, nuci, cozonaci și prăjituri – toate burdușite în straița atârnată de gât, dar purtată cu mândrie, cu cât era mai plină. Feciorii erau îmbiați și cu câte un păhărel de palincă, ori vin și preparate specifice de Crăciun (mai ales la casa drăguței colindate).

Plăcerea și bucuria colindului cuprindea tot satul, căci după Viflaim, cam de pe la 4 dimineața, umblau cu colindatul cetele de bărbați și femei, unii la alții. Era o bucurie pentru toți creștinii. O bună vreme, și cât am locuit în Carei, mergeam pe la mătuși și unchi a colinda, cu toată familia, apoi a doua zi ni se întorcea colinda.

Foarte frumoase obiceiuri care însuflețeau sărbătorile și apropiau sufletește oamenii. Era mare bucurie să primești în casă orice trupă de colindători, cunoscuți sau nu, vorbesc de cei de la oraș, căci în Rădulești ne știam cu toții.

Când ne-am depărtat de vatra satului, ocaziile și posibilitățile de-a petrece Crăciunul în Rădulești s-au rărit, mai ales după decesul părinților, dar le-am fructificat acasă, de câte ori a fost posibil, spunea cu un profund oftat Lică Bubo, la 78 de ani ai săi. Dimineața se colinda la biserică, cu Viflaimurile așezate în fața altarului, iar colindătorii cu Steaua - mult mai mulți și ei - ne secondau pe margini, mai înapoi. Așa a fost odată obiceiul de Crăciun în Rădulești.

Meniul tradițional de Crăciun, la bunici era compus din: Aituri / piftie pe oase de porc; Cârnați și caltaboși proaspeți la cuptor; Sarmale; Cozonac cu nucă sau/și cu brânză de vacă; cornulețe cu lecvâr.

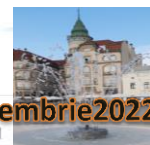
***

Colindul în armata de altă dată!

Mi-am amintit că bucuria Crăciunului am avut-o pe timpul cât am fost elev la Liceul Militar Ștefan cel Mare, din Câmpulung Moldovenesc, deoarece era acasă în vacanța de iarnă. Dar odată isprăvită școalade pe Muntele Adolescenței am intrat în viața dură de cazarmă. Privațiunile pe care ni le-am asumat, atunci în tinerețe, urmau să fie recompensate la bătrânețe. Numai că vremurile s-au schimbat și am rămas cu o frumoasă și naivă iluzie!, deși Eu mi-am ținut jurământul până la capătul carierei, dar STATUL, semnatar al contractului meu, s-a sucit. Iar unora nici că le pasă de sacrificiile și privațiunile la care am fost obligați! Poate citind le va veni mintea la cap!

Primul meu Crăciun ca locotent promoția 1975, avea un proiect cu totul interesant. Eram 10 colegi din promoție care fusesem repartizați la Regimentul de Tancuri din Oradea. Cum nici unul nu era din partea locului, și cum nu puteam părăsi garnizoana într-o zi de instrucție (Crăciunul nu era însemnat cu roșu în calendarul de instruire a trupei –

și a căzut într-o zi de joi), am plănuit să plecăm sâmbătă seara cu toții să colindăm la părinții mei, la Carei. Dar ce să vezi, pe 23 decembrie alarmă, cu scoaterea tehnicii de luptă, în raionul de alarmă, dispus în Pădurea Apateu. Afară ger cumplit. Trozneau vrescurile din pădure cum călcai pe ele. Am stat acolo până spre ora prânzului. Sărisem de micul dejun și gustare. Nimeni nu se gândea în acele momente decât la îndeplinirea misiunii primite la alarmă. De acolo, după verificările de rigoare, și curățirea tehnicii de luptă, introdusă din nou în „parcul de luptă” am trecut în aplicație cu Batalionul. Prima misiune ce am primit a fost să organizez cu Plutonul o „ambuscadă”, la intrarea de Nord-vest Holod. Am ajuns cu bine cu tancul (așa se marca plutonul) la locul în care am fixat amplasamentul fiecărui tanc, să dau misiune echipajului pentru săparea amplasamentului și apoi să mascheze tancul. Începea să se întunece și să se cearnă des zăpada, din ce în ce cu fulgi mai mari și mai deși. Prin Stația R-110 primesc misiunea de la comandantul Batalionului 2, Lt. col. Stan Neagu, ofițer energic, exigent și foarte riguros, și precizările pentru cooperare cu vecinii. Misiunea trebuia materializată pe hartă și în teren. Cum dacă scoteai mânușa riscai să rămâi cu degetele lipite de blindajul rece, neprietenos, al tancului, m-am orientat spre un loc mai potrivit pentru lucrul pe hartă. În tanc temperatura era mai scăzută decât afară, dar mecanicii o mai ajustau prin punerea în funcțiune a preîncălzitorului (caloriferul tanchistului cum îi ziceam). Așa că zărind o luminiță de la geamul, pe jumătate acoperit de streșină, bat în ușa de la tindă cu nădejde.

- Bună seara oameni buni. Iaca ce nevoie mă aduce în prag de seară și vă deranjez.

- *Bună să vă fie inima domn locotenent, vine răspunsul gazdei, un om ce-l trecea în vârstă pe tata, după cum avea s-o mărturisească mai apoi și care luase poziția dreptă când mă văzură, căci făcuse omul frontul, cărând „cățaua” (mitraliera Maxim) până la Cotul Donului și în Munții Tatra.*

- Apoi iaca poftim la noi, și poruncise, gazda mea de ocazie, către femeie: *trage femeie masa să poată lucra domn locotenent. Da înainte de tătié, un păhărel de palincă nu-ți servi la noi, că iaca tocmai am tăiet grăsanul de Crăciun.*

- Apoi numai mulțam, că nu-i vreme, musai să fiu la Școală peste un ceas. Și am olecuță de „bătaie de cap”, adică nu-i vreme de petrecere.

- *No, numai spor la treabă atunci, moaid după de-o fi vreme, zise omul și închise cu toții ușa pe dinafară, după ce hrănise burta sobei cu o halcă dintr-o rădăcină.*

M-am străduit să pun dispozitivul de luptă pe hartă, cât mai exact, să pregătesc ordinul de luptă și să mai dau dispozițiile necesare plutonierului Pal Gyusi (un ungur foarte conștiincios și priceput mecanic conductor), care asigura comanda plutonului în lipsa mea, apoi să fac „pârtie” spre școala din Holod. Ajung și raportez misiunea și modul cum am gândit să o îndeplinesc în zorii zilei de Ajun de Crăciun.

După ce împăturesc regulamentar harta cu dispozitivul aprobat, mă întorc la „pluton”, greu de identificat, căci atât cărarea făcută cât și tancul „îngropat” erau acum movile de zăpadă. (Din rațiuni economice acțiunea unui pluton era marcată efectiv în teren cu un singur tanc). Reper de bază era casa din apropiere. Cu ajutorul lanternei, ce pierduse din putere, găsesc cu greu tancul, bine învelit și în plapuma de zăpadă ce s-a așternut peste plasa de mascare. Dar ia echipajul de unde nu-i! Un singur radist ținea legătura cu Batalionul.

- Unde-i tov. Plt. Pal și soldații?

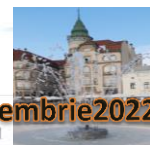
- Tov. Lt. raportează: a venit un om mai bătrân, de la acea casă și i-a chemat pe toți la cină. Am fost și eu, că m-a învoit și înlocuit tov. Plutonier Pal până am cinat. Raportează, noi am lăsat conservele de fasole iar bunica ne-a dat să mâncăm cârnați și caltaboși. Tare o fost bun că n-am mâncat de la Ignatul trecut.

- Hai lasă vorbăria. Ce ați făcut? Totul era în ordine.

Verific apoi „dispozitivul din casă”: tot efectivul plutonului era prezent, dar trecut în lumea viselor, că era după miezul nopții. După ce au fost omeniți cu „cina porcului” femeia gazdei i-a „cartiruit” pe toți, pe lavițe și în paturile acoperite cu dune, burdușite cu puf de gâscă și le asigura căldura cu câte un lemn pe foc, ca un „plșanton veritabil”.

- *Domn locotenent serviți, că v-o fi foame și Dvs..., arătând spre blidul cu cârnați și caltaboși. Apoi, V-am pregătit pat în camera dinainte, cum mia- poruncit căprarul meu, că așe uspătoi n-am avut la nici un Crăciun.*

Am atârnat mantaua umezită de zăpadă în cuier, m-am descălțat de cizmele pătrunse de zăpada moale de afară, le-am lăsat la gura sobei să se zvinte și am ațipit rapid cum am dat de căldură, rupt de somn, după mai bine de 24 de ore de când s-a declanșat alarma. Și cum femeia gazdei ne-a devenit fidel „planton”, ne-a dat deșteptarea la trei dimineața. Așa ne-am ocupat cu toții locurile din tanc. Ne-a părut rău că, la ivirea

zorilor, prin luneta tancului am descoperit elementele de cercetare inamice, am declanșat zvonul concentrat cu mitralierele tancurilor și un foc concentrat cu trei proiectile (de manevră) slobozite asurzitor peste liniștea văii Holodului, din cele trei tancuri, vecine cu care cooperam, decuseară adăpostite. Mi-a părut rău că am spart liniștea ce cuprinsese panta dealului și am speriat paznicii patrupede ai acelor oameni cumsecade, cărora le-am mulțumit de găzduire și le-am urat la plecare **Crăciun Fericit!** De colindă n-o fost vreme...

Proiectul nostru de Crăciun, l-am împlinit în anul următor, într-o formulă mai restrânsă.

***

Am făcut o scurtă investigație întrebând mai mulți camarazi cum au petrecut primul Crăciun, ca ofițer? Iată câteva răspunsuri edificatoare.

General Bg. r. Gheorghe Stancu (fost comandant al Brigăzii de grăniceri Oradea): *Trebuie sa-mi adun gandurile! Sunt promotia decembrie 1970 și am trait emoțiile întâlnirii cu primii mei subordonati și. Am fost repartizat în funcția de comandant de pluton elevi (graniceri) la Scoala de Maiștri și Subofițeri „Gh Lazar” - Sibiu.*

De mic copil am fost la biserica ortodoxa din satul natal, Zăvoieni, comuna Măciuca, jud Valcea unde credincioșii respectau întocmai obiceiurile românilor de pretutindeni. Credința ortodoxă a rămas în sufletul meu și al familiei mele, la biserică fiind oficiată și cununia din 1975, botezul copiilor și de sarbatori când a fost poibil. Atribuțiile de serviciu, de regulă, tăiau plăcerea și bucuria colindatului, interzis în cazarmă, dar practicat acasă.

Încerc să-mi amintesc de Craciunul din decembrie 1970 dar perioada a fost pre încărcată de activități și emoții de început de cariera militară... încât pe răbojul timpului nu s-a încrustat nimic semnificativ.

Col. r. Vasile Anton – a fost primul comandant al Șolii de subofițeri de grăniceri Oradea –

Bună seara Costică. Crăciun-1967, noaptea am fost PÂNDĂ, între orele 20.00- 04.00, în raionul Pichetului de grăniceri HORVATH (actual SĂCUENI), singur, cu carabina SKS în mână, pe o noapte de "păcură", cu o ploaie care m-a udat până la piele. Pândă pe drumul spre Kismaria... La ora 04.30 am ajuns la Pichet, am băut o cană de ceai cald și ud complet m-am ghemuit sub pătură. Atunci nu avem pijamale și nici lenjerie intimă de schimb. Așa am început viața de GRĂNICER adevărat...

- De ce ai fost acolo "pândă", erau treceri, traficantși? Fain și brav grănicer și cum ai colindat?

*- Bună dimineața Costică. Eram militar în termen, apoi am plecat la scoala militară. Acolo era un punct obligat de trecere a infractorilor – cunoscut și pândit ziua și noaptea. Drumul era închis, nu se circula pe el. restul se subânțelege. Poftă bună la cafea. Apropo, mi-am amintit că înainte de a adormi, a venit ajutorul comandantului de pichet, un sergent, oltean, mi-a dat o cană cu vin și mi-a urat **sărbători fericite!** Amintiri (plouate) din anii tinereții trecuți!*

Col. r. Mircea PAIC – (parașutist brevetat) Dragă Costică,

Am fost repartizat din Școala de Ofițeri "Ioan Vodă" la R. 13 Art. din garnizoana Medgidia. Eu fiind născut la Constanța am dorit să revin în Dobrogea unde bunica maternă sau *maia* cum îi spuneam noi era profesă de mult timp, după ce înainte de '40 învățase vreo 10 ani de zile copii din România Mare, în comuna I. Gh. Duca, județul Kaliacra, acum în Bulgaria. Acolo în '36 s-a născut mama. N-am pomenit de părinți pentru că erau în altă localitate mai departe de Medgidia.

Primul meu Crăciun ca ofițer, în 1975, (fiind și în apropierea zilei de naștere – 15 decembrie) a constat în consumul de produse tradiționale preparate "porcine", portocale, tort și vin fiert, toate pregătite de bunica maternă învățătoare de profesie și școlită înainte de '44, cu tabieturile de rigoare. La acea vreme sărbătoarea cea mare era pentru mine Anul Nou.

La 9 ani după "Ioviluție" am descoperit religia. Acum **Crăciunul este pentru mine Nașterea Domnului.** După **Sfânta Liturghie din 25 Decembrie**, la care participăm eu și soața, ajungem cu sufletele împăcate, liniștite și mulțumite acasă. Aici cinstim o țuică de mere făcută de noi, fiartă, mâncăm produse "porcine", cinstim încă o dată dar vin roșu și apoi cozonac.

Acum Anul Nou și-a pierdut importanța. Dacă în '75 mă bucuram că a mai trecut un an în '22 mă întristez că am mai pierdut un an din puținii care au mai rămas. Și-n '75 și acuma împodobim bradul conform tradiției în Ajun și-l strângem după Sfântul Ion. Când văd cum marile magazine care nu sunt românești ne batjocoresc tradițiile și ne răpesc bucuria sărbătorilor prin pavoizarea interioarelor lor ca de Crăciun din octombrie, noiembrie mă apucă revolta. Numai bine!

- Bănuiesc că bunica ta, când erați puștani, primea colindătorii... Ce și cum a fost înainte, și când și cum s-a rupt?

- M.P. Bunica primea colindătorii ca pe vestitorii Nașterii Domnului cu mere, nuci și cozonac. Bunicii i-au învățat pe părinții noștri, părinții noștri pe o parte din noi, o parte din noi pe copii noștri și o parte din copii noștri pe copii lor adică nepoții noștri cunosc și se bucură de frumoasele tradiții și obiceiuri românești de Crăciun. Cu atâtea părți din întregul familiilor noastre care au renunțat la tradiție nu-i de mirare ce se întâmplă astăzi. Acuma mulți copii nu mai știu de Păcală și Tândală, Harap Alb și Împăratul Roșu, Făt Frumos și Ileana Cosânzeana, dar știu de personaje din desenele animate americane, de proastă calitate, cu super eroi cu steagul SUA stilizat pe uniforme. Nu-i interesează nici literatură străină de genul Fetița cu chibrituri, Rândunelul, Hansel și Gretel, Niels Holgerson.

Am început să divaghez. Mă opresc aici.

Vâscul e simbolul Crăciunului, se pune la ușă pentru a aduce Noroc în casă, dragoste și prosperitate. Vă dăruiesc o crenguță de vâsc cu toată dragostea mea. Iar noi vom colinda mereu: „O ce veste minunată!

Col. r. ing. Negru Ștefan – ofițer genist:

Lt. Negru Ștefan – 1975 – la servit gustarea cu plutonul

Distinse coleg, am deosebita onoare și plăcere să-ți răspund la provocarea lansată. Pe atunci eram un proaspăt locotenent, comandantul unei subunități de construcții (geniu - nn) punct comandă, în subordinea directă a "iubitului comandant al Armatei a 2 (doua), generalul Militaru". Pe data de 23 decembrie 1975, am îmbarcat tehnica, materialele și trupa și am început deplasarea către Valea Jiului. Punct terminus stația C.F.R. Vulcan, unde am ajuns pe 24.12. 1975, în ajun de Crăciun.

Condițiile de debarcare a tehnicii și autovehiculelor erau limitate, maxim trei vagoane, la mica rampă de descărcare. Manevrarea garniturii eșalonului impunea ieșirea în linia curentă și multe altele "deosebit de minunate". Apropos, mai interesează această problemă pe cineva? Când am terminat cu bine totul, am efectuat deplasarea la Paroșeni, unde am cazat trupa în sala de festivități a termocentralei, iar cadrele în clubul acesteia. Eram rupt în bucăți de oboseală, așa că m-am spălat sumar și m-am culcat. Era ziua de Crăciun, anul 1975. Asta a fost colinda.

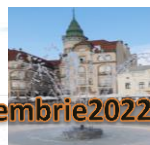
C.M.- Da, pt. că nemernicii cred că în armată am umblat hai hui. Să vezi ce colind iese... aștept continuarea Ta

Dacă dorești am să continui..., deși, sincer, nu îmi face plăcere. În ziua de Crăciun, am servit masa de prânz și cina

împreună cu trupa seara, bineînțeles hrană rece (asta era merindea de Crăciun la acea vreme!). Abia a doua zi au sosit alimentele de la Târgu Jiu. Eu constituiam detașamentul precursor pentru unitatea din care făceam parte, care a sosit în zona de aplicații după prima decadă a lunii ianuarie 1976. Eu cu trupa și ceva întăriri trebuia să construim punctul de comandă al omandantului de Armată, general Militaru. Am săpat pentru a îngropa adăpostul de tip ușor într-un loc stâncos cu ranga, spițul și barosul. Este drept că am primit și ceva întăriri locale. Totul a fost realizat, cu unelte, dispozitive și amenajări, care nu erau în dotarea completului pe care îl dețineam pe inventarul unității, dar așa a dorit "domn ghegeneral" și mă gândesc cu silă și acuma după atâția zeci de ani, doar ca să-și bea cafeaua și să-și fumeze două țigări KENT, probabil că le avea de la generalul Kostial, un bun camarad de încredere și prieten.

Concomitent cu realizarea p.c.-ului, trebuia amenajat și drumul de rocade, exact pe vechiul drum pe unde trecuse și trupele lui Mihai Viteazul, prin pasul Vulcan, acolo unde nămeții erau troieniți la 5-6 m înălțime, norocul meu a fost că solicitasem, la plecarea din unitate, două buldozere BAT, pe sasiu de tanc T 34/85, acestea și-au făcut datoria cu vârf și îndesat. Totul s-a desfășurat pe durata a două luni de iarnă, zi și noapte. Am plecat din zonă pe 26-27.02.1976. A fost ceva "de vis" (ca realizare tehnică), dar toate au trecut, au rămas doar amintirile, care din nefericire încă dor, dor al naibii de rău câteodată. Și fizic dar mai cu seamă moral! Doar atât. Mai mult... nu îmi face plăcere. Te rog să mă înțelegi! O seară frumoasă și liniștită îți doresc!

Dragul meu coleg, îți doresc sărbători minunate de iarnă, Crăciun fericit, multă sănătate, numai bine și petrecere frumoasă alături de cei dragi ție. Te sărut și te îmbrățișez cu drag!

Închei cu urarea către toți camarazii: **Crăciun FERICIT!**

LA MULȚI ANI!

***

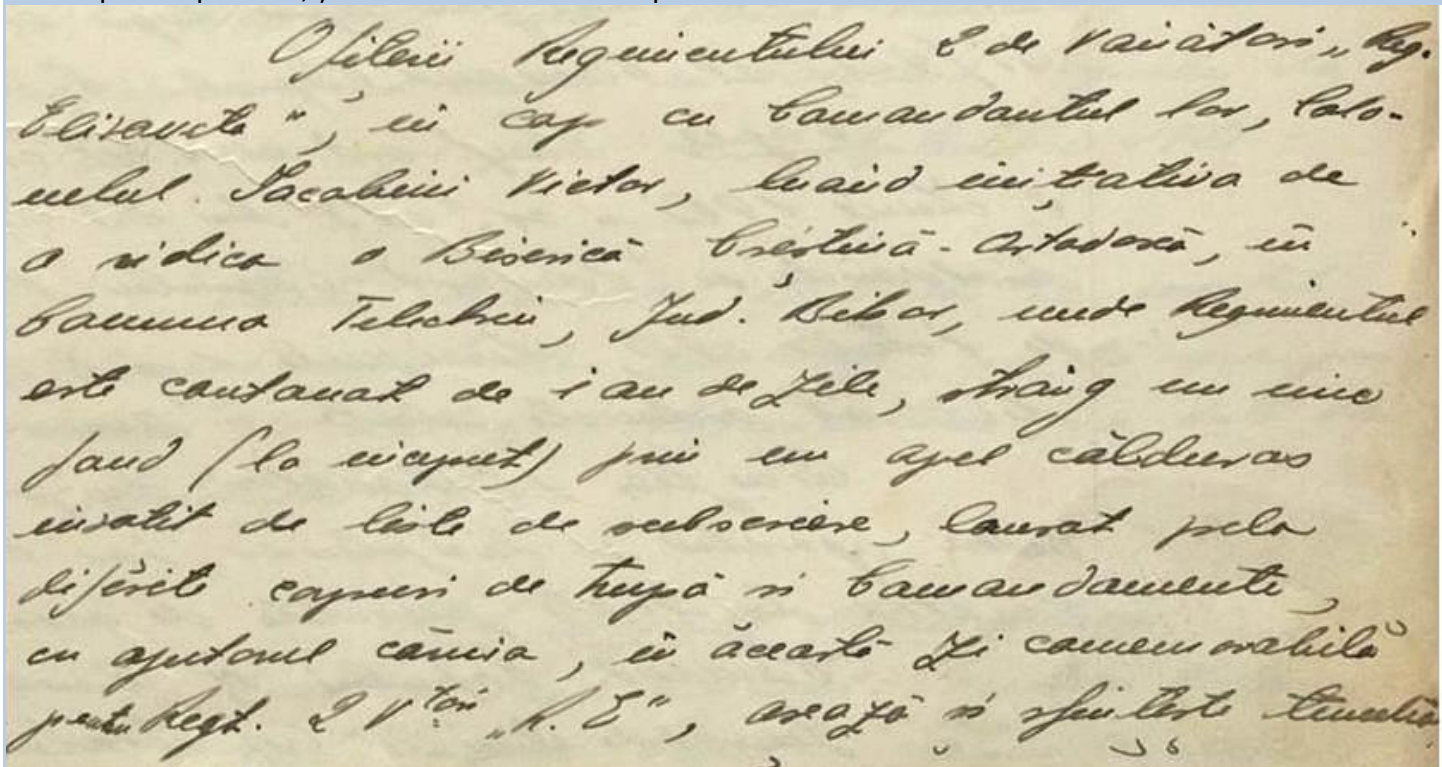
E sărbătoare și e joc
În casa ta acum
Dar nu uita când ești voios,
Române să fii bun!

***

Nimeni nu știe cine și nici ideea cui a fost, dar armata a fost aceea care a început și chiar a finalizat construcția unor biserici, aici la marginea de vest a românității. Un element de culoare și cu mesaj către generațiile viitoare, candelabrul de la biserica din Țețchea avea (și încă le păstrează) piese din ghiulele de tun și ca decorații, tuburi și cartușe de armă. Au rămas bisericile semn al credinței și al nădejzii în unitatea poporului român și semn al dragostei de Dumnezeu și de neam. N-a vorbit niciodată armata despre biserici construite de ea. Vorbesc acestea prin ele însele. Vorbesc bătrânii care au trăit acele vremuri. (Apud Constantin Moșincat, *Biserica al doilea brâu de fortificație*, Editura Tipo MC, Oradea, 2018. În Bihor cu sprijinul armatei române s-au construit 72 de biserici în perioada interbelică).

Fiind dislocat în zona Bihorului cu Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta” colonelului Victor Iacobini, s-a îngrijit să asigure liniștea populație bulversată de zvonuri lansate și întreținute de propaganda maghiară, care activa în cadrul unui *Complot de la Oradea*, (Constantin Moșincat, *La spargerea lumii: complotul de la Oradea – în curs de apariție 2023*) împotriva statului nou format prin plebiscitul de la Alba Iulia. Agenții secreți infiltrați de către Horthy au fost deconspirați, judecați și condamnați, inclusiv cu pedeapsa cu moartea, fapt pentru care se ajunsese pe căi diplomatice să se ceară grațierea Regelui Ferdinand I.

La Telechiu (una din primele bisericuțe ridicate după Primăvara Întregirii), împreună cu primarul de atunci Gheorghe Bere, Iacobini s-a îngrijit să „facă o subscripție publică” pentru strângerea unui mic fond, de la ofițerii din subordine, pentru a ajuta la ridicarea unei biserici ortodoxe. Alesese sale sentimente și profunda sa credință creștină ortodoxă l-au făcut, probabil, pe colonelul Iacobini să doneze, din partea mamei sale, o icoană pictată pe lemn, și să scrie în Ordinul de Zi pe al R. 2 V. următoarele:

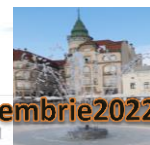
Ofițer cult, cu sânguință s-a străduit să asigure igiena, hrana, instrucția și disciplina trupei. „Caracter leal, fire serioasă arată foarte mult tact și echitate față de subalterni”, îl caracteriza comandantul Brigăzii 3 Vânători în 1921. La aceste note s-a adăugat și remarcă făcută de generalul C. Șerbescu privitoare la spiritul de

Cetatea Cavalerilor

La multi ani -2023 !

Nr. 12 (28) Decembrie 2022

„gospodar desăvârșit” și capacitatea de comandă, astfel întărea și comandantul Diviziei 2 Vânători, susținerea de avansare la gradul de colonel.

***

Vizita regelui la Oradea, în ziua de **Crăciun 25 decembrie 1939**, a produs o puternică impresie ostașilor care făceau paza hotarului de vest chiar în acele zile de mare praznic creștinesc. Soldații au fost bucuroși când regele a dat mâna cu ei și a mâncat din același cazan, cu gamela, ca ei. Regele i-a făcut pe toți să înțeleagă că greutățile prin care trecea țara apăsau și pe umerii săi, că „popor și oștire formează o singură credință, voință, gata să-și apere moșia, legea și pacea”⁴. Scopul oștirii nu era de a râvni la ceea ce nu-i al nostru, ci acela de a păzi cu hotărâre tot ce-i românesc.

***

⁴ *Legea românească*, 1940, nr. 1, p. 2